

ประวัติ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ การถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล

History, Traditions, Rituals and Beliefs Offering Baisri to Chao Pho Phaya
Lae

सानนท์ ด้านภักดี¹

Sanon Danpakdee

Received: February 14, 2022

Revised: March 31, 2022

Accepted: April 05, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและความสำคัญของการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล และ 2) ศึกษาประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยการสัมภาษณ์จากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ จำนวน 380 คน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเทคนิคการสร้างข้อสรุป ผลการวิจัย พบว่า 1) ประวัติของการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลโดยเมื่อปีพ.ศ. 2369 หลังจากเจ้าพ่อพญาแลถูกประหารชีวิตแล้ว มีชาวบ้านได้ร่วมกันสร้างศาลเพียงตาขึ้น โดยตั้งชื่อศาลว่า “ศาลเจ้าพ่อพญาแล” พอถึงฤดูกลางเดือน 6 วันพุธแรกได้นำเครื่องบวงสรวงสังเวยมาเช่นไหว้พร้อมคนเป่าแคนรำถวาย โดยหาร่างทรงเจ้าพ่อ (จ้ำ) นำกล่าวถวายเครื่องเช่นไหว้ทั้งหมด ความสำคัญของการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลคือเป็นการแสดงออกถึงความศรัทธาที่มีต่อเจ้าพ่อพญาแลและเป็นการส่งเสริมความรักความสามัคคีของคนในชุมชนเป็นการอนุรักษ์ประเพณีที่ดั้งเดิมให้คงอยู่ และ 2) ประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลจะมีการอัญเชิญดวงวิญญาณของเจ้าพ่อพญาแลมารับเครื่องสังเวย ขอให้ท่านปกป้องรักษาให้อยู่เย็นเป็นสุข พอถึงฤดูกาลทำไร่ ทำนา ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ความศักดิ์สิทธิ์ได้แพร่กระจายไปยังผู้ที่เคารพศรัทธาอย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้คนศรัทธามากขึ้น เมื่อถึงฤดูกาลเดือน 6 วันพุธแรกก็จะมีการเช่นไหว้ ต่อมามีการจัดงานสมโภชขึ้น มีการรำผีฟ้า ล่ากลอนฉลอง จนเกิดประเพณีบุญเดือน 6 และการถวายบายศรีแด่เจ้าพ่อพญาแลในเทศกาลงานบุญเดือน 6 ต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีมาจนถึงปัจจุบัน

¹ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ; Chaiyaphum Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: Sanon@gmail.com, Tel 087-3319999

คำสำคัญ: ประเพณี, พิธีกรรม, ความเชื่อ, บายศรี, เจ้าพ่อพญาแล

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the history and importance of offering Baisi to Chao Pho Phaya Lae; and 2) to study the traditions, rituals and beliefs of offering Baisi to Chao Pho Phaya Lae. The research was a mixed methods research by interviewing 380 residents in Chaiphum Municipality using content analysis techniques. The results of the research were 1) the history of offering Baisri to Chao Pho Phaya Lae in B.E. 2369 after Chao Pho Phaya Lae was executed. The villagers joined together to build a shrine by naming "the Spirit House of Chao Pho Phaya Lae". When sixth month season on the first Wednesday, the villagers had brought sacrifices to offer sacrifices with people blowing the Can and dance for Chao Pho by finding the medium (Cham) to present all the offerings. The importance of offering Baisri to Chao Pho Phaya Lae was to show faith in Chao Pho Phaya Lae and to promote the love and unity of the people in the community to preserve good traditions; and 2) according to traditions, rituals and beliefs of offering Baisri to Chao Pho Phaya Lae, the villagers will have to invite the spirit of Chao Pho Phaya Lae to receive the sacrifice to ask Chao Pho Phaya Lae to protect them and keep them cool and happy. When it's the season of farming, let the rain be in season for the crops to be plentiful. The holiness had spread to the devotees widely. It made people believe more. When it came to the 6th month of the season on the first Wednesday, there will be an offering. Subsequently, a celebration was held. There will be the Phi Fa Dance and Lam Klon until it became the 6th month merit tradition and the offering Baisri to Chao Pho Phaya Lae in the 6th month merit ceremony every year until the present.

Keywords: Traditions, Rituals, Beliefs, Baisri, Chao Pho Phaya Lae

บทนำ

ปัจจุบันคนไทยมีความเชื่อและนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งเทพเจ้าในลัทธิต่าง ๆ กันอย่างกว้างขวาง และมีศรัทธาว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเทพเจ้าที่ตนนับถือนั้นจะสามารถดลบันดาลให้มีความสุข ความเจริญรุ่งเรือง และประสบความสำเร็จในชีวิตได้ ดังนั้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า คนไทยนับถือเทพเจ้าบนสรวงสวรรค์ที่อยู่ในระดับชั้นพรหม และชั้นเทพ ที่มีทั้งเทพฝ่ายชายและเทพฝ่ายหญิง เทพเจ้าในลัทธิของจีนตามนิกายมหายาน ตลอดจนเทวดาอารักษ์และสมมติเทพที่

เป็นสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชในอดีตของไทยหลายพระองค์ผู้ที่นับถือศรัทธาเทพเจ้าองค์ใดก็สักการะเทพเจ้าองค์นั้น ตามความเชื่อในลัทธิของตน ในบรรดาเทพเจ้าเหล่านั้นจะมีเทพเจ้าชั้นสูงของพราหมณ์รวมอยู่ด้วยหลายองค์ ผู้ที่สืบเชื้อสายจากพราหมณ์ หรือผู้ที่เชื่อว่าสามารถสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้มักจัดทำบายศรีเป็นเครื่องสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ ประกอบกับบายศรีเป็นสิ่งที่ได้รับอภิไศพลมาจากพราหมณ์โดยตรง (พรหม แสนบัว, 2563) ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการบวงสรวงสังเวย สักการะ หรือไหว้ครูประจำปี เพื่อขอความเป็นสิริสวัสดิมงคลแก่ตน จึงมักนำบายศรีไปเป็นเครื่องบูชา คติพราหมณ์มีความเชื่อว่าเขาพระสุเมรุเป็นที่สถิตของพระอิศวร เทพเจ้าของพราหมณ์เมื่อทำบายศรีซึ่งเปรียบเหมือนรูปแบบจำลองเขาพระสุเมรุจึงเปรียบเสมือนอัญเชิญพระอิศวรมาเป็นประธานในพิธี (สุทธิ เหล่าฤทธิ์, 2545)

การทำบายศรีนี้มักทำขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีทั้งระดับชั้นพรหมและชั้นเทพที่เรียกกันว่า บายศรีพรหม และบายศรีเทพ บายศรีเหล่านี้จะมีความงดงามอลังการ และวิจิตรบรรจง ตามความคิดสร้างสรรค์จินตนาการของผู้ประดิษฐ์ และตามความสำคัญของเทพเจ้า โดยมีหลักเกณฑ์ในการทำบายศรีแต่ละต้น ส่วนใหญ่มักนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวคิดประดิษฐ์ตกแต่ง เช่น อริยสัจ 4 มรรค โพธิปักขิยธรรม 37 หรือนำความเชื่อเรื่องระบบจักรวาล หรือไตรภูมิ ที่มีเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางแวดล้อมด้วยทิวเขาสำคัญ หรือความเชื่อในเรื่องพรหมโลกตามคติพระพุทธศาสนา สำหรับรูปแบบการทำบายศรีนั้น จะแตกต่างกันไปในแต่ละสำนัก เช่น การถือหลักนับตัวแม่ตัวลูกบายศรีเป็นเกณฑ์ ตัวอย่างเช่น บายศรีพรหมและบายศรีเทพ มีจำนวนตัวแม่ตัวลูกบายศรีเป็นเลขคู่ และเป็นที่ยึดกันว่า จะนำบายศรีแบบใดไปสักการะพรหม หรือเทพองค์ใด อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสำนักใดจะทำบายศรีเป็นรูปแบบใด บายศรีเหล่านั้นก็ล้วนแต่มีความหมายเป็นมงคลทั้งสิ้น บายศรีที่นิยมใช้ในการสักการะเจ้าพ่อพญาแล ที่นิยมมาตั้งแต่อดีตจะเป็นบายศรีปากขาม 1 คู่ ต่อมาก็มีการพัฒนาให้ดูสวยงามและใหญ่ขึ้น จึงมีการสักการะบายศรีในลักษณะอื่นในการสักการะเจ้าพ่อพญาแลด้วย เช่น บายศรีเทพ บายศรีพรหม หรือบายศรีบัลลังก์ แต่ในปัจจุบันคนรุ่นหลังจำนวนมากยังไม่รู้จักประวัติ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลและยังไม่เห็นถึงความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรมดังกล่าว

ผู้วิจัยชุมชนและสังคมจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับประวัติ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล เพื่อศึกษาประวัติการถวายบายศรี พิธีกรรมและความเชื่อเกี่ยวกับการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล ตลอดจนการส่งเสริม อนุรักษ์การถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเทศกาลถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลเพื่อรักษาไว้คู่กับลูกหลาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติและความสำคัญของการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล
2. เพื่อศึกษาประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ จำนวน 380 คน เนื่องจากงานประเพณีบุญเดือน 6 และการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลจัดงานในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ (สุรพล พรหมกุล, 2554) ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ที่พักอาศัย ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ การถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเพิ่ม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดสรุปผลการวิจัยตามสมมติฐานการวิจัย (ณัฐดนัย แก้วโพนงาม, 2560)

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิควิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเทคนิคการสร้างข้อสรุป

สรุปผลการวิจัย

1. ประวัติและความสำคัญของการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล พบว่า

1.1 ประวัติการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล พบว่าหลังจากเจ้าพ่อพญาแลแบ่งปันแนวเขตจังหวัดระหว่างจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดเพชรบูรณ์ นางบุญมี ภรรยาของเจ้าพ่อพญาแล พร้อมด้วยบริวารได้ร่วมกันจัดทำบายศรีรับขวัญเจ้าพ่อพญาแลและทหารรับใช้หรือบริวารที่ร่วมปฏิบัติหน้าที่ ครั้นเมื่อเจ้าพ่อพญาแลได้เสียชีวิตลง พอถึงฤดูเดือน 6 วันพุธแรกของเดือนได้พร้อมใจกันจัดทำบายศรีมาสักการะดวงวิญญาณเจ้าพ่อพญาแลก่อนที่จะลงมือ ทำไร่นา เพื่อบอกให้เจ้าพ่อพญาแล ได้ลดบันดาลให้อยู่เย็นเป็นสุข และการทำไร่นา ก็จะได้อุดมสมบูรณ์ซึ่งถือปฏิบัติอย่างนี้มาทุก ๆ ปีตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาประชาชนชาวชัยภูมิได้ร่วมกันจัดงานประเพณีบุญเดือน 6 โดยถือเอาวันจันทร์แรกของเดือน 6 (ทางจันทรคติ) ของทุกปี บางปีตรงกับเดือนเมษายน บางปีตรงกับเดือนพฤษภาคม ซึ่งในช่วงแรก ๆ ได้จัดงาน 3 วัน 5 วัน 7 วัน แต่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2536 จนถึงปัจจุบันจัดงาน 9 วัน 9 คืน และในวันที่ 3 ของการจัดงานในงานประเพณีบุญเดือน 6 จะมีการจัดให้มีการแห่บายศรีสักการะเจ้าพ่อพญาแลทุกปี โดยเป็นบายศรีที่จัดทำขึ้นของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิและเขตนอกเทศบาลเมืองชัยภูมิ ตลอดทั้งบายศรีของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงที่ผ่านมาได้จัดทำบายศรีใหญ่สวยงาม ขนาดฐานบายศรี 1.50 เมตร ความสูงไม่ต่ำกว่า 2.00 เมตร มีการประกวดต้นบายศรีและขบวนแห่ โดยทางศาลเจ้าพ่อพญาแลและเทศบาลเมืองชัยภูมิได้ให้การสนับสนุนในการจัดทำบายศรีและเงินรางวัลของการประกวดเป็นประจำทุกปี

1.2 ความสำคัญของการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล พบว่าเมื่อปีพ.ศ. 2369 หลังจากพระยาภักดีชุมพล (แล) หรือเจ้าพ่อพญาแลถูกประหารชีวิตแล้ว มีชาวบ้านซึ่งเป็นราษฎรที่อยู่ในความปกครองของเจ้าพ่อพญาแล ให้ความเคารพศรัทธา เลื่อมใสคุณงามความดีของเจ้าพ่อพญาแล ผู้ซึ่งเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องไพร่พลและจรรโลงรักษาดีต่อผืนแผ่นดินไทยได้ร่วมกันสร้างศาล

เพียงตา (ศาลตาปู่) ขึ้น 1 หลัง ขนาดกว้าง 1 เมตร ยาว 1 เมตร สูง 2 เมตร เสาไม้ 4 ต้น มุงด้วยไม้กระดาน ณ บริเวณที่ท่านถูกประหารชีวิตโดยตั้งชื่อศาลตาปู่ว่า “ศาลเจ้าพ่อพญาแล” พอถึงฤดูกาลเดือน 6 วันพุธแรกได้ชักชวนกันนำเครื่องบวงสรวงสังเวยมาเช่นไหว้ จะมี ไก่ต้ม เหล้าขาว (เหล้าเด็ด) ยาสูบ (ยาใบตอง) หมาก พลู ผ้าขึ้น บายศรีซ้ายขวา (บายศรีปากชาม) ดอกไม้ ธูปเทียน พร้อมคนเป่าแคนรำถวาย โดยหาร่างทรงเจ้าพ่อ (จ้ำ) นำกล่าวถวายเครื่องเช่นไหว้ทั้งหมด ตลอดทั้งอัญเชิญดวงวิญญาณของเจ้าพ่อพญาแลมารับเครื่องสังเวย ครั้นเมื่อบริโภครแล้วขอให้ท่านปกปักษ์รักษาให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ทำไร่ ทำนา ก็ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์

2. ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลพบว่า เมื่อปีพ.ศ. 2369 หลังจากพระยาภักดีชุมพล (แล) หรือเจ้าพ่อพญาแลถูกประหารชีวิตแล้ว มีชาวบ้านซึ่งเป็นราษฎรที่อยู่ในความปกครองของเจ้าพ่อพญาแล ให้ความเคารพศรัทธา เลื่อมใสคุณงามความดีของเจ้าพ่อพญาแล ผู้ซึ่งเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องไพร่พลและจงรักภักดีต่อผืนแผ่นดินไทยได้ร่วมกันสร้างศาลเพียงตา (ศาลตาปู่) ขึ้น 1 หลัง ณ บริเวณที่ท่านถูกประหารชีวิตโดยตั้งชื่อศาลตาปู่ว่า “ศาลเจ้าพ่อพญาแล” พอถึงฤดูกาลเดือน 6 วันพุธแรกได้ชักชวนกันนำเครื่องบวงสรวงสังเวยมาเช่นไหว้ จะมี ไก่ต้ม เหล้าขาว (เหล้าเด็ด) ยาสูบ (ยาใบตอง) หมาก พลู ผ้าขึ้น บายศรีซ้ายขวา (บายศรีปากชาม) ดอกไม้ ธูปเทียน พร้อมคนเป่าแคนรำถวาย โดยหาร่างทรงเจ้าพ่อ (จ้ำ) นำกล่าวถวายเครื่องเช่นไหว้ทั้งหมด ตลอดทั้งอัญเชิญดวงวิญญาณของเจ้าพ่อพญาแลมารับเครื่องสังเวย ครั้นเมื่อบริโภครแล้วขอให้ท่านปกปักษ์รักษาให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข ทำไร่ ทำนา ก็ขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ ความศักดิ์สิทธิ์ได้แพร่กระจายไปยังผู้ที่เคารพศรัทธาอย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้คนศรัทธามากขึ้น เมื่อถึงฤดูกาลเดือน 6 วันพุธแรกก็จะมี การเช่นไหว้ ต่อมา มีการจัดงานสมโภชขึ้น มีการรำผีฟ้า ล่ากลอนฉลอง ประชาชนผู้เลื่อมใสศรัทธาเมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็ได้บนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อพญาแลรักษาให้หายป่วย บางคนมีคติความเชื่อที่ได้รับชัยชนะ บางคนไม่มีบุตรก็ขอให้ได้บุตร มีบุตรหลานไปทำงานต่างจังหวัดต่างประเทศก็ขอให้สำเร็จ มีความสุขมีเงินมีทอง เป็นต้น เมื่อผู้บนบานเจ้าพ่อพญาแลได้ประสบผลสำเร็จก็ได้นำเครื่องเช่นไหว้ที่ตนเองบนไว้กับเจ้าพ่อพญาแลมาถวายแก้บน บางคนนำหมรสพลวย บางคนก็บนของบริโภคต่าง ๆ กันไปและบนถวายกองบุญเจ้าพ่อพญาแล โดยประชาชนต่างมีเจ้าพ่อพญาแลเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีความทุกข์ยากลำบากในชีวิตก็จะบนบานเจ้าพ่อพญาแลให้สมหวังในเรื่องจากต่าง ๆ เมื่อสมหวังแล้วต่างก็พร้อมใจกันมาแก้บน จนกลายเป็นความเชื่อและความศรัทธาที่เพิ่มมากขึ้นในเจ้าพ่อพญาแล

สรุปผลการวิจัยตามสมมติฐานของการวิจัย พบว่า ทั้งประวัติ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การส่งเสริมและอนุรักษ์ การท่องเที่ยว ล้วนส่งผลต่อการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลโดยจะเห็นได้จากความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อพญาแลในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ประชาชนผู้เลื่อมใสศรัทธาเมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็ได้บนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อพญาแลรักษาให้หายป่วย บางคนมีคติความเชื่อที่ได้รับชัยชนะ บางคนไม่มีบุตรก็ขอให้ได้บุตร มีบุตรหลานไปทำงาน

ต่างจังหวัดต่างประเทศก็ขอให้สำเร็จ มีความสุขมีเงินมีทอง เป็นต้น เมื่อผู้บบานเจ้าพ่อพญาแลได้ประสบผลสำเร็จก็นำเครื่องเช่นไห้ที่ตนเองบนไว้กับเจ้าพ่อพญาแลมาถวายแก่บน บางคนนำมหรสพถวาย บางคนก็นบนของบริโภคต่าง ๆ กันไปและบนถวายกองบุญเจ้าพ่อพญาแล โดยประชาชนต่างมีเจ้าพ่อพญาแลเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีความทุกข์ยากลำบากในชีวิตก็จะบนบนเจ้าพ่อพญาแลให้สมหวังในเรื่องจากต่าง ๆ เมื่อสมหวังแล้วต่างก็พร้อมใจกันมาแก่บน จนกลายเป็นความเชื่อและความศรัทธาที่เพิ่มมากขึ้นในเจ้าพ่อพญาแล

อภิปรายผลการวิจัย

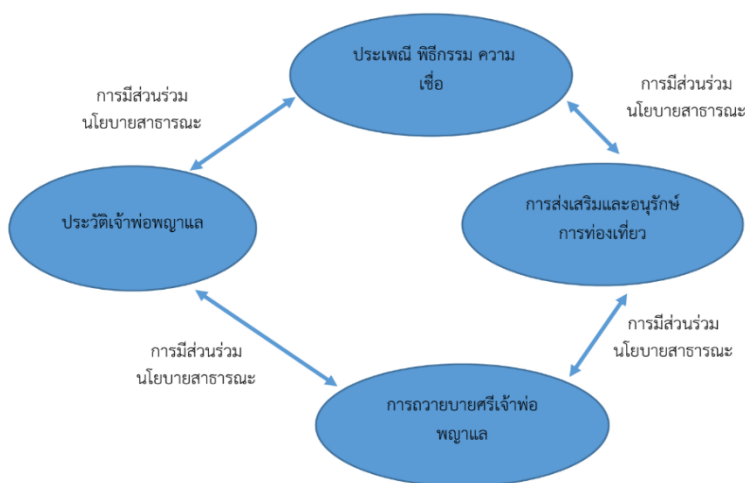
จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่าประวัติ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การส่งเสริมและอนุรักษ์ การท่องเที่ยว ส่งผลต่อการถวายบาศรีเจ้าพ่อพญาแล โดยจะเห็นได้จากประวัติของการถวายบาศรีเจ้าพ่อพญาแลนั้นเกิดขึ้นจากความเชื่อและความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อเจ้าพ่อพญา โดยได้แสดงออกผ่านประเพณีและพิธีกรรมการถวายบาศรี ที่มีความเชื่อว่ามีศักดิ์สิทธิ์ ยกตัวอย่างเช่น เมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็ได้บนบนศาลกล่าวเจ้าพ่อพญาแลรักษาให้หายป่วยบางคนมีคติความก็ช่วยให้ได้รับชัยชนะ บางคนไม่มีบุตรก็ขอให้บุตร มีบุตรหลานไปทำงานต่างจังหวัดต่างประเทศก็ขอให้สำเร็จ มีความสุขมีเงินมีทอง เป็นต้น เมื่อผู้บบานเจ้าพ่อพญาแลได้ประสบผลสำเร็จก็นำเครื่องเช่นไห้ที่ตนเองบนไว้กับเจ้าพ่อพญาแลมาถวายแก่บน บางคนนำมหรสพถวาย บางคนก็นบนของบริโภคต่าง ๆ กันไปและบนถวายกองบุญเจ้าพ่อพญาแล โดยประชาชนต่างมีเจ้าพ่อพญาแลเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีความทุกข์ยากลำบากในชีวิตก็จะบนบนเจ้าพ่อพญาแลให้สมหวังในเรื่องจากต่าง ๆ เมื่อสมหวังแล้วต่างก็พร้อมใจกันมาแก่บน จนกลายเป็นความเชื่อและความศรัทธาที่เพิ่มมากขึ้นในเจ้าพ่อพญาแล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีกรรมและความเชื่อที่ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ จากความเชื่อกลายเป็นความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อเจ้าพ่อพญาแล โดยความเชื่อที่เกิดขึ้นไม่ได้มีการบีบบังคับหรือครอบงำทางความคิดแต่เป็นความเชื่อด้วยความสมัครใจที่เกิดจากความศรัทธาต่อเจ้าพ่อพญาแล ซึ่งความเชื่อนี้เชื่อมโยงเกี่ยวกับศาสนา (กรมการศาสนา, 2552) โดยความเชื่อในศาสนาแสดงออกในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนานั้น ๆ ซึ่งมีกฎหรือบัญญัติ ที่เรียกชื่อต่าง ๆ กันเป็นแนวทางอย่างเช่น พุทธศาสนามีศีล 5 และหลักศีลธรรม จริยธรรม หลายประการตามในพระไตรปิฎก ศาสนาคริสต์มีบัญญัติ 10 ประการ และบทบัญญัติอื่น ๆ ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ไบเบิล ศาสนาอิสลามมีหลักเกณฑ์อย่างละเอียด ในการดำเนินชีวิต ในทุกด้าน เหล่านี้เป็นต้น เมื่อมีความเชื่อก็ส่งผลให้เกิดพิธีกรรมที่ตอบสนองต่อความเชื่อนั้น ๆ ซึ่งพิธีกรรม หมายถึง การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธีเพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา (มานะชัย วงษ์ประชา, 2556)

เมื่อเกิดพิธีกรรมก็เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงออกถึงพิธีกรรมการถวายบาศรีเจ้าพ่อพญาแล ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้เริ่มตั้งแต่ การกำหนดวันในการจัดงานประเพณีบุญ

เดือน 6 การสร้างศาลเจ้าพ่อพญาแลหลังใหม่ทดแทนหลังเดิม การถวายเป็นเครื่องสักการบูชา การถวายกองบุญ เป็นต้น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์งานประเพณีบุญเดือน 6 ที่มีพิธีกรรมการถวายพานบายศรีให้คนโดยทั่วไปได้รู้จักแพร่หลายและเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว จังหวัดชัยภูมิด้วย ซึ่งการมีส่วนร่วมหมายถึง การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ การประเมินผลร่วมกัน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เมื่อปฏิบัติเป็นประจำต่อเนื่องทุกปี และส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ก็กลายเป็นนโยบายสาธารณะที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการต่าง ๆ และประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ ต้องร่วมมือกัน ในการที่จะให้การจัดงานประเพณีบุญเดือน 6 ในแต่ละปีออกมาสมบูรณ์ มีการถวายพานบายศรีที่สวยงามและเป็นการอนุรักษ์และสืบสานช่างที่จัดทำพานบายศรีให้คงอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับวงจรรนโยบายสาธารณะที่เริ่มตั้งแต่การก่อตัวนโยบาย การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจนโยบาย การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย โดยจากงานวิจัยของอาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม (2559) พบว่า ประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อมีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก โดยมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิต 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำมาหากิน ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านความเป็นอยู่

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย สามารถสรุปได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรนำเสนองานการวิจัยแก่หน่วยงานราชการ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน จังหวัดชัยภูมิ ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และเป็นนโยบายสาธารณะที่ทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรนำผลการวิจัยที่ได้นำเสนอคณะกรรมการการศาลเจ้าพ่อพญาแลในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดงานประเพณีบุญเดือน 6 การถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล การส่งเสริมการท่องเที่ยวในเทศกาลถวายบายศรี เจ้าพ่อพญาแล และควรนำเสนองานการวิจัยแก่หน่วยงานราชการ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไปเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องประวัติ ประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อ การถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาประวัติและความสำคัญของการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล เพื่อให้ผู้ที่สนใจในเรื่องราวเกี่ยวกับการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแลได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล และเผยแพร่งานประเพณีบุญเดือน 6 ที่มีการถวายบายศรีเจ้าพ่อพญาแล ให้คนโดยทั่วไปรู้จักอย่างแพร่หลาย ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดีเพราะได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชัยภูมิ ผู้บริหาร นักการเมืองท้องถิ่น ครู อาจารย์ และอีกหลากหลายอาชีพ รวมถึงผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2552). *พิธีกรรมและประเพณี*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- ณัฐดนัย แก้วโพนงาม. (2560). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์*. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- พรหม แสนบัว. (2563). *ประวัติพระยาภักดีชุมพล (แล) หรือเจ้าพ่อพญาแล พิธีกรรม ปาฏิหาริย์ และอิทธิฤทธิ์เจ้าพ่อพญาแล*. ชัยภูมิ: ไทยเสรีการพิมพ์.
- มานะชัย วงษ์ประชา. (2556). *พาวชัญ พานบายศรี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลปศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุทธิ เหล่าฤทธิ์. (2545). *ประวัติเมืองชัยภูมิ*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สุรพล พรหมกุล. (2554). *ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อาหมัดอัลซารีย์ มูเก็ม. (2559). *ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบน พื้นที่บ้านจารย์ อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์*. (งานวิจัยเฉพาะเรื่องหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร). วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.